

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ONALTINCI SÛRE-İ CELÎLE

en-NAHL SÛRE-İ CELÎLESİ

Mekkî(; Mekke-i Mükerreme döneminde inmiş)dir.

128 âyet-i kerîmedir. İbni Abbâs (Radiyallâhu anhümâ) dan rivayet edildiğine göre; sonundaki üç âyet-i kerîme, Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)'in Uhud'dan dönüşü sırasında Medîne'de inmiştir.

O Rahmân ve O Rahîm olan Allâh'ın ismiyle!

1- (Ey kâfirler! Siz kıyametin kopmasını ve sizi helâk edecek azapların acele gelmesini talep etmektesiniz ama Benim hükmüm kesinlikle gerçekleşeceği için şimdiden bilin ki;) **Allâh'ın emri gelmiştir.**

Artık onu acele istemeyin! Onların ortak koşmakta oldukları şeylerden tesbîh(; tenzîh ve arılık) **Ona!**

Zaten O (, eş ve ortak) dâima pek yüce olmuştur.

2- **O, Kendi emri (yerini bulsun) için kullarından (peygamber seçmeyi) dilediği kimselere melekleri(, ölmüş kalpleri dirilten) ruh (mesâbesindeki bir vahiy) ile birlikte indirmektedir ki:**

"(Ey Benim peygamberlerim!) **Gerçek şudur; şüphesiz Benden başka (ibadete lâyıık) hiçbir ilâh yoktur! Öyleyse (şirk koşma hususunda) Benden hakkıyla sakının!" diye (ümmetlerinize) uyarıda bulunun!**

3- **O, gökleri ve yeri (mükelleflere imtihan mahalli olma gibi üstün bir hikmet ve) hak(lı bir neden) ile yaratmıştır.**

(Zaten) **O, onların ortak koşmakta oldukları şeyler(de herhangi bir hususta iştiraki kabul etmek)den dâima pek yüce olmuştur.**

4- **O, insanı sâfi azıcık bir sudan(;** his ve hareketi olmayan bir sıvıdan) **yaratmıştır. Sonra (yaratıldığı maddede hiçbir konuşma ve mücadele kabiliyeti bulunmayan) o (insan) birdenbire; (davasını ispat hususunda) açıklama yapabilen, hasımlarına karşı kendini çokça müdafaa edebilen biridir. / (Kendisini bir damla sudan yaratan Allâh'ın onu tekrar dirilteceğini inkâr ederek, Rabbine karşı düşmanlıkta) pek açık ve çok büyük bir mücadelecidir. /**

5- (Koyun, keçi, deve ve sığır gibi) **davarlara gelince; O onları da yaratmıştır ki, onlarda(n imal edilen yünlü şeylerde) sizin için birçok ısıtıcı (madde) ve (sağılma, binilme, ekin ve sulama işlerinde kullanımları gibi) pek çok faydalar vardır. Onların**

(etlerinden ve yağlarından yenilmeye elverişli olan) **bir bölümünü de yemektesiniz.**

6- (Onları) akşamleyin (yayımdan ahırlarına) geri döndürürken de, sabahleyin (otlaklarına) salıverirken de sizin için onlarda(, sayılan zarurî ihtiyaçlarınız dışında) birçok güzellik bulunmaktadır.

7- (O hayvanlar) sizin ağır yüklerinizi öyle (uzak) bir beldeye taşırlar ki, canlar zorlanmadıkça siz (bile yüksüz halinizle) oraya ulaşıcı kimseler olamazdınız! Muhakkak sizin Rabbiniz elbette (pek esirgeyen bir) Raûf'tur; (çok acıyan bir) Rahîm'dir. (Bu yüzden böyle büyük nimetleri üzerinize akırtırcasına sizlere lütfetmiş, zor ve zahmetli nice işleri de sizlere kolay etmiştir.)

8- Atları, katırları ve eşekleri de, siz onlara binersiniz ve (yeryüzüne, özellikle de sahiplerine) bir süs olsun diye (yaratmıştır)!

Ayrıca O (sizin henüz) bilmemekte olduğunuz nice şeyleri de (yaratmış ve) sürekli yaratmaktadır.

9- (Deliller ortaya koyarak ve peygamberler gönderip, kitaplar indirerek) o dosdoğru yol(u göstermek ve kavuşmak isteyenleri ona eriştirmek) sadece Allâh'a aittir. / Yolu doğru(up hakka vardır) mak yalnızca Allâh'a aittir. / Ama onun bazısı eğridir / (doğruyoldan) meyillidir /

O (sizin topluca hidayet yolunu seçeceğinizi ezelde bilseydi de inanmanızı) dileseydi, elbette hepinizi birlikte hidâyete eriştirirdi. (Fakat tercihlerinizi topluca bu yönde kullanmayacağınızı bildiğinden; arzusunu ve gücünü doğru yolu bulma uğrunda harcayacağını bildiği bir kavmin hidâyetini, razı olarak irâde buyurmuş, doğru seçim yapmayacağını bildiği diğer bir toplumun ise, imtihan hikmetine dayalı olarak, razı olmadığı halde sapıklığını dilemiştir.)

(Allâh-u Te'alâ'nın irâde ve meşietini hakkında geniş malumat için bakınız: En'âm Sûresi: 149; ayrıca bakınız: Rûhu'l-Furkan: 12/ 239-251)

10- Ancak O'dur O Zât ki; gökten bir su indirmiştir de, onun bir kısmı sizin (ve hayvanlarınızın faydalanması) için bir içecektir. Kendisinde (hayvan) otarmakta olduğunuz bitkiler de onun sebebiyle (yetişmekte)dir.

11- O, o (gökte)n (indirmiş olduğu suyun sebebiyle sizin için (türlü türlü) ekinler, zeytinler, hurmalar, üzümler ve her türlü meyveler bitirmektedir. İşte sana! Muhakkak ki tefekkür etmekte bulunan bir toplum için elbette bunda pek büyük bir âyet vardır.

(Zira toprağa düşen tohum ve çekirdeğin, kendisine ulaşarak içine işleyen bir nem sebebiyle aşağı kısmı yarılıp, ondan çıkan köklerin yerde yayılmasında ve üst kısmından çıkan filizlerden; şekilleri, renkleri, kokuları vesâir birçok özellikleri farklı farklı olan yaprakların, çiçeklerin, meyvelerin ve ürünlerin yetişmesinde, elbette bunları yoktan var eden Zât'ın, mükemmel bir ilim, kudret ve hikmete sahip tek bir İlâh olduğuna dâir çok büyük deliller vardır.)

12- Yine O, geceyi ve gündüzü, güneşi ve ayı (akıllı varlıklar gibi) sizin için emre âmâde kılmıştır. (Bu yüzden onlar sizin uykunuz ve istirahatınız için, ayrıca ziraat ve hayvan otarma gibi faydanıza olan işlere çalışabilmeniz için peş peşe gelip giderler. Güneş ve ay da, yörüngelerindeki seyr-ü hareketleri ve aydınlatmalarıyla, bitkileri ve ekinleri büyütmede, ayrıca ürünlerin yetişmesine ve renklenmesine tesir etmektedirler.) Yıldızlar da O'nun emr (ve irâdes)ine boyun eğdiril(dikleri için kendilerinden istenen

hiçbir vazifeyi eksik etmey)en varlıklardır. (Böylece onlar Allâh-u Te'alâ'nın irâde buyurduğu şekilde, yaratıldıkları gayeye hizmet etmektedirler.) **İşte sana! Muhakkak ki** (aşırı zekâyâ ve ince düşünmeye ihtiyaç olmaksızın, sadece akli olup) **anlamakta bulunan bir kavim için elbette bunda pek çok ve çok büyük âyetler** (ve apaçık deliller) **bulunmaktadır.**

13- Türleri / renkleri / farklı farklı olarak, yerde sizin için üretip türettiği (hayvanlar, bitkiler ve madenler gibi) **şeyleri de** (sizin için hizmete âmâde kıldı). **İşte sana! Muhakkak ki iyice düşünen bir kavim için elbette bunda pek büyük bir âyet vardır** (ki o delil, hiçbir hususta hiçbir şeyin, bu işlere Kadir olan Zât'a benzeyemeyeceğini açıkça göstermektedir).

14- Yine ancak O'dur O Zât ki; kendisinden taptaze bir et yiyesiniz ve (inci ve mercan gibi,) **kendilerini** (takı olarak) **giyinebileceğiniz bir süs eşyasını ondan çıkarasınız diye denizi** (sizin için) **hizmete âmâde kılmıştır!**

(Ey insan!) **Sen gemileri onun içerisinde yara yara akıp giderlerken görürsün! Böylece tâ ki siz O** (Allâh-u Sübhânehû)nun **bol rızkından** (nasibinizi) **arayasınız, bir de siz** (İslâm'a girip ibadette bulunarak, mazhar olduğunuz nimetlerin sahibine) **şükredesiniz!**

15- O (Rabbiniz), (toprak, su üstündeki gemi gibi) **sizi sallamasın diye yer** (yüzün) **de sağlam dağlar, ayrıca ırmaklar ve yollar koydu. Tâ ki siz** (maksatlarınıza ve Rabbinizi bilme yoluna) **erişesiniz.**

16- (Dağlar, pınarlar ve toprak kokuları gibi, yolda kalanların kendilerinden istifâde ederek yol bulmaya delii çıkarabilecekleri) **birtakım alâmetleri de** (dünyaya o yerleştirdi)! **Bir de onlar** (karada ve denizde geceleyin) **yıldızlarla yol bulurlar!**

17- (İstediği her şeyi ve bahsi geçen eşsiz varlıkları) **yaratan bir Zât** (herhangi bir şeyi) **yaratamayan kimse gibi olur mu hiç?**

(Akli olan varlıklar bile, yaratanla bir olamazken, ya akılsız putlar ve cansız varlıklar nasıl O'na ortak olabilirler?) **Siz hiç iyice düşünmüyor musunuz?**

18- Allâh'ın (size lütfetmiş olduğu tüm) **nimetlerini saymaya başlasanız, onları**(n fertleri bir yana, türlerini bile) **sayıp bitirme imkânı bulamazsınız. Şüphesiz ki Allâh elbette** (çokça bağışlayan, bu yüzden bunca nimetlerine karşı yaptığınız nankörlüklerin günahını örtüp, hak ettiğiniz cezayı peşin vermeyen bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çokça acıyan, bu sebeple de mahrumiyet gerektiren bunca kâfirlik ve isyanınıza rağmen nimetlerini sizden kesmeyen bir) **Rahîm'dir.**

19- Allâh (inanç ve amel olarak) **gizlemekte olduğunuz şeyleri de, açıklamakta bulunduğunuz şeyleri de bilmektedir.**

20- Ama o (kâfir ola)nların **Allâh'ı bırakıp da tapmakta oldukları şeyler hiçbir şey yaratamazlar. Üstelik kendileri** (yaratılmıştırılar, aynı vasıfta olan niceleri de sürekli) **yaratılmaktadırlar!**

21- (O bâtil tanrılar diğer canlılar gibi) **ölülerdir, diriler değildir!** (Kendilerinin de, tapanlarının da) **ne zaman diriltilecek olduklarını dahi bilemezler!** (Hal böyleyken, âhirette müşriklere nasıl şefaate edebilirler?)

22- (Artık bütün bu âyetler ışığında şu hakikat kesinkes sabit olmuştur ki;) **sizin ilâhınız (olan Allâh) bir tek ilâhtır! Ama o kimseler ki âhirete inanmamaktadırlar; işte onların kalpleri (tevhide delâlet eden âyetleri) inkâr edicidir ve kendileri (gördükleri açık delillerin gösterdiği hakikate inanmak mecburiyetinde kaldıkları halde, bunları kabullenmekten inadına) büyüklük taslayıcıdır.**

23- (Şu) **gerçek ortaya çıktı ki; şüphesiz Allâh onların gizlemekte olduğu şeyleri de, açıkça ortaya koydukları şeyleri de bilmektedir.** (Dolayısıyla hak ettikleri cezaları verecektir.) **Muhakkak ki O,** (herhangi bir konuda herhangi bir şahsa karşı) **büyüklük taslayanları sevmez!** (Hele Kendisine imandan ve âyetlerine inanmaktan kibredenleri ise hiç sevmez ve bu yaptıklarına rıza göstermez!)

24- (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in gönderildiği haberini alarak tâ uzaklardan ona inanmak için gelenler tarafından) **o (büyüklük taslaya)nlara: "Rabbiniz(, Muhammed'e) neyi indirdi?" denildiği zaman: "Evvelkilerin (uydurup) yazmış olduğu hikâyeler!" derler.**

25- **Nihayet onlar** (günahlarını sildirecek bir amelleri bulunmadığı için) **kıyamet günü (günah) yüklerini tam olarak taşıyacaklar,** (yollarının yanlışlığını ve kendilerini sevk edeceği azabı) **bilmeksizin kendilerini saptırmakta oldukları kimselerin bir kısım yüklerini de** (taşıyacaklardır. Ama taşıdıkları yine kendi yükleri olacaktır, zira onların kötü yola düşmelerine sebebiyet veren de yine kendileri olmuştur)! **Agâh olun ki; onların yüklenmekte oldukları o şey ne kötü olmuştur!**

26- **Onlardan öncekiler de** (peygamberlerinin getirdiği hak dini iptal için) **gerçekten tuzak kurmuştu. Ama Allâh(ın, kasırga ve zelzele gibi yıkıcı azapları) onların (sağlamca yaptıkları) binalarına temeller(in)den gelmiş, böylece** (kendileri altında bulunuyorlar-ken) **tavan(ları) üzerlerinden doğru tepelerine düşmüş ve azap onlara hiç fark edemeyecekleri(, aksine kendilerini koruyacak diye fayda umdukları) bir yönden gelmişti.**

Müfessirlerin cumhuruna göre; bu âyet-i kerîme İbrahim (Aleyhisselâm)ın zamanında yeryüzünün en büyük hükümdarı olan Nemrûd ibni Ken'ân'dan bahsetmektedir, şöyle ki o; göğe doğru yükselip kendi anlayışına göre gök ehliyle savaşmak için Bâbil'de beşbin arşın uzunluğunda bir köşk yaptırmıştı. Derken Allâh-u Te'âlâ bir kasırga estirerek onu yıktırıp kulesini denize attı. Geri kalan kısmı da altında bulunan insanların üzerine çöktü. O güne kadar insanlar sadece birkaç dil konuşabiliyorken, o günün dehşetinden insanlar yetmiş üç lisan konuşmaya başladılar. Lisanların karışmasından dolayı oraya Bâbil adı verildi. (Beğavî, Hâzîn, Âlûsî)

27- (Allâh-u Te'âlâ İslâm aleyhine gizli faaliyetler içerisine giren kimseleri dünyada peşinen cezalandırdıktan) **sonra özellikle kıyamet günü onları (manevî huzurunda toplayıp) rezil(-ü rüsvây) edecek ve: "Kendileri(nin ilâhlıkları) hakkında (peygamberler ve etbâ'ıyla) çekişmekte bulunmuş olduğunuz o Benim ortaklarım nerede(ler, niçin bugün size yardıma gelemiyorlar)?" buyuracaktır.**

(işte o zaman mahşerde bulunan peygamberler ve tevhîd delillerine dâir) **kendilerine ilim verilmiş olan kimseler de dedi ki: "Bugündeki tüm rezillik ve kötü azaplar hiç şüphesiz ki (Allâh'ı, âyetlerini ve peygamberlerini inkâr eden) o kâfirler üzerinde (yerleşmiş)dir."**

28- **O kimseler ki (şirk koşarak) nefislerine zulmedici şahıslar halindeyken melekler**

onları vefat ettirmektedir, işte onlar: **"Biz (hayatımız boyunca) hiçbir fenalık yapmamaktaydık!" diye tam bir teslimiyet hâli ortaya koydular.** (O vakit Allâh-u Te'âlâ tarafından kendilerine şöyle buyrulacaktır:) **"Hayır! (Siz dediğiniz gibi, kötülük yapmayan insanlar değildiniz!) Şüphesiz ki Allâh sizin yapmakta bulunmuş olduğunuz şeyleri (hakıyla bilen ve gereken cezayı verecek olan bir) Alîm'dir.**

29- Artık içerisinde ebedî kalıcılar olmak üzere cehennem kapılarından (kendinize ayrılan derekeye) girin! O (tevhid inancını kabullenmekten) çokça büyüklenen kimselerin ikametgâhı (olan cehennem), gerçekten ne kötü olmuştur!"

30- (Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in peygamberliğini haber alarak, tâ uzaklardan onu araştırmak için gelen yolcular tarafından,) **o (şirkten ve isyandan) hakıyla sakınmış olan kimselere: "Rabbiniz(, Muhammed'e) neyi indirdi?" denildi(ğin)de onlar: "Büyük bir hayır (indirdi)!" dediler.** (İman kelimesi olan kelime-i şehâdet ve kelime-i tevhîd gibi zikirleri tekrar etme ve insanlara İslâm'ı tanıtip sevdirmeye gibi) **güzel ameller işlemiş bulunan o kimseler için, işte bu dünyada (yardımlar, fetihler ve Allâh-u Te'âlâ'nın medh-u senaları gibi) pek güzel bir mükâfat vardır. Hele âhiret yurdu(nda karşılaşılabilecekleri sonsuz mükâfatlar) elbette (dünyada elde ettiklerinden) çok daha iyidir. O takvâ sahiplerinin yurdu (olan cennet) elbette ne güzel olmuştur!**

Rivayete göre; Arap kabileleri hac mevsimi günlerinde Mekke'ye birtakım elçiler göndererek Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in durumunu araştırıyorlardı. Gelen elçi Hıcr Sûresinin 90. âyet-i kerîmesinde geçen kâfirlere rastlarsa, bu sûrenin 24. âyet-i kerîmesinde zikredilen kötü cevapla karşılaşılıyordu. Müminlere rastladığında ise bu âyet-i kerîmede beyan edilen cevapla aydınlanıyordu. (Beyzâvî)

31- O (köşkerinin ve ağaçlarının) altlarından sürekli ırmaklar akmakta olan Adn cennetleri ki, kendileri oraya (hiç çıkmamak üzere) gireceklerdir. Dilemekte oldukları her şey onlar için sadece orada mevcuttur. (Zira insan, isteklerinin tamamını cennetten başka hiçbir yerde temin edemez!) **İşte sana! Allâh takva sahibi kimseleri böylece (sonsuz nimetlerle) mükâfatlandıracağıdır.**

32- O kimseler ki (şirkten ve günahlardan sakınıp arınarak) tertemiz oldukları halde melekler onları vefat ettirecektir, işte o (ölüm meleği ve ona yardımcı olan)lar:

"(Ey Allah'ın dostları!) Selâm olsun sizlere! (Artık bu andan sonra istenmedik hiçbir şey sizlere ulaşmayacaktır.)

Yapmakta bulunmuş olduğunuz (zikirler ve ibadetler gibi güzel) şeyler vesilesiyle (buyurun) girin o (vaad olduğunuz Adn) cennet(lerin)e!" diyeceklerdir.

Rivayete göre; mümin bir kul öleceği zaman melek kendisine gelerek: "Ey Allâh'ın velîsi! Selâm olsun sana! Allâh sana selâm ediyor!" der ve onu cennetle müjdeler. Cennete girerken de kendilerine âyet-i kerîmenin sonunda geçen sözler söylenecektir. (Nesefî)

33- O (kâfir olan)lar (inkârda ısrar ettiklerine göre, canlarını alacak) o meleklerin ya da senin Rabbinin (, kıyameti koparma) emrinin kendilerine gelmesinden başka bir şey beklemiyorlar.

İşte sana! Onlardan öncekiler de böyle (şirk ve yalanlama suçları) yapmıştı. Böylece Allâh onlara (hak ettikleri cezayı isabet ettirmekle) zulmetmiş olmadı, lâkin onlar (inkâr ve isyanlar işleyerek) sadece kendilerine zulmetmekte bulunmuşlardı.

34- Nihayet yapmış oldukları kötü işler(in feci cezaları) **onlara ulaştı da, kendisi**(nin ne zaman geleceği)**yle alay etmekte bulunmuş oldukları o** (azap dolu) **şeyler kendilerini çepeçevre kûşatıverdi.**

35- O şirk koşmuş olan kimseler: "Allâh (Kendisinden başka bir şeye tapmamamızı) **dileseydi ne biz, ne de babalarımız O'nu bırakıp hiçbir şeye tapmazdık, Onun** (emri) **dışında hiçbir şeyi de** (kendiliğimizden) **haram kılmazdık!" dedi(ler).**

İşte sana! Onlardan öncekiler de böyle(ce şirk koşma, birtakım hayvanlardan istifâdeyi haram kılma ve peygamberleriyle çekişme gibi suçlar) **yapmıştı.**

(Allâh'ın elçiliklerini kullarına ulaştırmakla görevlendirilmiş olan) **o peygamberler üzerinde ancak,** (vahyedilen hükümleri) **açıklayıcı bir** (duyuru ve) **tebliğ vardır.** (Onlarda bu görevi hakkıyla ifâ etmişlerdir.)

Kâfirlerin, kendi yaptıkları suçları Allâh-u Te'âlâ'nın dilemesine bağlamasından yola çıkan Cebriyye ve Mu'te-zile gibi bazı sapık fırkalar, "İlâhî irâde ve meşîet" konusunda bozuk inançlara sapmışlardır. Tek kurtulacak fırka olan Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat mezhebimizin bu husustaki doğru görüşünü anlamak için bakınız: (En'âm Sûresi: 148. âyet-ikerimenin tefsiri; Rûhu'l-Furkan. 12/219-228)

36- (Evet! Peygamberlerin vazifesi ancak açık seçik bir duyurudur. Bu yüzden) andolsun ki; elbette Biz:

"(Ey insanlar! Sadece) **Allâh'a kulluk edin ve** (sapıklığa çağıran her türlü insan ve cin şeytanlarını temsil eden) **tâğüt**(a uymak)**tan sakının!"** (şeklindeki hükmümüzü, gönderildikleri kullara ulaştırırsınlar) **diye her bir ümmet içerisinde gerçekten bir peygamber göndermişizdir.**

Artık Allâh onlardan kimini(n hidâyet arayışına yöneldiğini ve sahip olduğu cüz'î irâdeyle kudreti o yönde sarf ettiğini görerek, kendilerini) **hidâyet buyurmuştur, onlardan kimi ise,** (hidâyeti bulma yönünde hiçbir imkânını sarf etmeyip, bilakis duyduğu ve gördüğü âyetlere karşı kör ve sağır kaldığından) **onun üzerine sapıklık** (fermanı) **kesinleşmiştir.**

(Ey kendi günahlarını Allâh'ın irâdesine bağlayarak sorumluluktan sıyrılmaya çalışan müşrikler!) **Öyleyse hemen yer**(yüzün)**de gezin de bakın ki;** (Âd ve Semûd kavmi gibi, sizden önce geçmiş olanlardan sizin gibi konuşan ve düşünen) **o yalanlayıcıların** (feci) **akıbeti nice olmuş!**

37- (Habîbim!) Sen onların hidâyet(e erişmeler)**ine ne kadar düşkün olsan da,** (şunu iyi bilesin ki) **şüphesiz Allâh** (sapıklığı seçtiğini ve hidâyet bulma yönünde hiçbir gayret göstermediğini bildiği için) **saptırmakta olduğu bir kimseyi** (zorla) **hidâyete erdirmez. Zaten o kişiler**(i doğru yola ulaştırmak ve hak ettikleri azaptan kurtarmak) **için** (kendilerine) **yardımcı** (olacak şefaathı)**lardan hiçbiri de yoktur!**

38- Bir de o (müşrik ola)**nlar** (kendi günahlarından Allâh-u Te'âlâ'yı sorumlu tutmakla yetinmediler de) **en güçlü yeminleriyle Allâh'a and ettiler ki: "Ölecek bir kimseyi Allâh diriltmeyecektir!" Hayır!** (Elbette diriltecektir. Bu diriltme sözü,) **O'nun gerçekten** (yerine getirmeyi) **üstlenmiş olduğu bir vaad olarak** (kesinlik kazanmıştır)! **Lâkin insanların pek çoğu** (Allâh-u Te'âlâ'ya âit ilim, kudret ve hikmet gibi üstün sıfatları bilmediklerinden, O'nun kendilerini diriltme gücüne sahip olduğunu da) **bilmezler.**

39- (Allâh-u Te'âlâ tüm kullarını diriltecektir,) tâ ki O onlara, hakkında (kesin karar veremeyip, bile bile) **ihtilaf etmekte oldukları o** (hakikatleri, özellikle de dirilme konusu

gibi önemli bir) **şeyi açıklasın, bir de o kâfir olmuş kimseler bilsin ki, gerçekten onlar (dirilmeyi inkâr hususunda sarf ettikleri sözlerde) yalancı kimseler olmuşlardır!**

40- (Bizim diriltme gücümüzü uzak görmenin hiçbir mantıklı îzâhı olamaz. Zira) **Biz bir şeyi(n meydana gelmesini) istediğimiz zaman ona buyruğumuz,** (harften ve sestem münezzehten olarak) **ancak ona: "Var ol!" buyurmamızdır ki, o da hemen meydana geliverir.**

41- O kimseler ki (müşrikler tarafından) **zulme uğratılmalarının ardından Allâh uğrunda** (en sevdikleri yerlerini, yurtlarını ve yakınlarını terk ederek, İslâm'ı rahatça yaşayabilecekleri yerlere) **hicret etmişlerdir, andolsun ki; elbette Biz onları dünyada** (Medîne-i Münevvere gibi) **pek güzel bir yere yerleştireceğiz. Hele âhîret mükâfatı** (dünyada kendilerine peşinen verilen nimetlerden) **elbette daha büyüktür. Eğer onlar(ı yurtlarından çıkararak kâfirler ve hicretten geri kalan Müslümanlar, muhâcirler için iki cihanda hazırlanmakta olan hayırları) bilmekte olsaydılar(, elbette onlara uyardılar)! / Eğer (muhâcirler kendilerine hazırlanmakta olan mükâfatları görür gibi) bilmekte olsaydılar(, hicret yolunda çektikleri zorluklardan hiç acı duymazdılar, bilakis sevince boğulurdular)! /**

42- O (çektikleri zulüm ve eziyetlere karşı hiç pişmanlık çekmeksizin) **sabretmiş olanları ve** (her hususta) **ancak Rablerine tevekkül etmekte bulunan kimseleri(n amellerini takdire değer bularak özellikle methederim)!**

43- (Habîbim! Allâh'ın beşerden bir rasûl göndermesine akıl erdiremeyip, peygamberin ancak melekten olması gerektiğini sanan o müşriklere de ki:) **Biz senden önce de** (insanlara peygamber olarak melekler göndermeyip,) **ancak birtakım erkekler göndermiştik ki kendilerine vahiyde bulunuyorduk. Eğer siz** (kitap ehli olmadığınız için bu konunun hakikatini) **bilmemekte olduysanız o halde** (sizden önce Tevrât ve İncil kitaplarında kendilerine bu gerçek bildirilmiş olan) **o zikir ehlin(den sizce güvenilir olan kimseler)e sorun** (ki, evvelce de insanlara peygamber olarak melekler değil de, ancak aralarından iyice tanıyıp bildikleri bazı insanlar gönderilmiş olduğunu öğren in)! **/ Eğer siz bilmemekte olduysanız (kendilerine Kur'ân ilmi verilmiş olan) o zikir ehline sorun! /**

44- (Biz senden önce de peygamberleri) **pek açık mucizeler ve** (ümmehteriyle ilgili emir ve yasakları bildiren) **kitaplarla** (göndermiştik)! **Sana da bu** (türlü türlü öğüt ve uyanları ihtiva eden Kur'ân gibi bir) **zikri, kendilerine indirilmiş olan şeyi insanlara açıklayasın diye indirdik. Tâ ki böylece onlar** (Kur'ân'da bulunan hakikatleri) **iyice düşünsünler** (de kötülüklerden sakınsınlar)!

Bu âyetten açıkça anlaşıldığı üzere; bazı yanlış görüşlülerin: "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) sadece kendisine indirilene tebliğ edicidir!" şeklindeki sözleri asla doğru değildir. Bilakis "Tebliğ" göreviyle birlikte "Tebyîn" vazifesi de sadece ona aittir. Buna göre; bir âyetin tefsiri hakkında hadîs-i şerif ya da Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)den bizzat veya bilvasıta öğrenmiş bulunan sahabe ve tabiinden gelen rivayetler varsa, artık o âyeti o rivayetlerle çelişecek şekilde yorumlamaya hiçbir kimsenin yetkisi yoktur.

45- (İslâm'ı imha etmek ve inanmak isteyenleri engellemek için her türlü) **kötü işleri hile olarak kurmuş olan o kimseler, Allâh'ın kendilerini yere batırmasından ya da** (belâya çarpılacaklarını) **hiç fark etmedikleri bir yerden kendilerine azap gelmesinden emin mi oldu(lar ki, hâlâ bizim peygamberimizi inkârda ısrar etmektedirler)?!**

46- Ya da (o azabın, yolculuklarda veya yataklarında) **dönüp durmaları** (sırası)nda **onları yakalayivermesinden** (eman mı aldılar) **ki onlar asla kaçabilen kimseler / âciz bırakabilecek kimseler / değildirler?!**

47- Veya (şiddetli kasırgalar ve zelzeleler gibi korkunç hâdiselerden) **büyük bir korku üzere** (buldukları sıra azabın) **onları yakalamasından / Veya** (canları ve malları hakkında) **yavaş yavaş eksiltme** (ve çeşitli nedenlerle aşındıra aşındıra yok etme kanunu) **üzere onları yakalamasından /** (güvence mi aldılar da, hiç istiflerini bozmadan hâlâ gâvurlukta ısrar ediyorlar)?! (Evet! Rabbiniz size hiçbir alâmet hissettirmeksizin aniden azaba çarptırma yolunu tercih etmemiştir. Çünkü) **gerçekten sizin Rabbiniz elbette** (sizi esirgediği için azabı hak etmenize rağmen mühlet veren bir) **Raûf'dur,** (kullarına son derece acıdığından, onlara çarçabuk azap etmeyip, günahlarından dönme imkânı veren bir) **Rahîm'dir.**

48- O (İslâm aleyhine gizli faaliyetlerde buluna)nlar **Allâh'ın** (, gölgesi bulunan bir varlık olarak) **yaratmış olduğu herhangi bir şeyi görmediler mi ki; onun gölgeleri** (uzanma ve eksilme gibi hususlarda) **Allâh'a** (itaatle) **secde ediciler halinde / Allâh için secde yapanlar** (gibi yere yapışmışlar) **halinde /** (buldukları yönler itibarıyla, güneşin yükseliş ve alçalış zamanlarına göre) **sağ(ların)dan ve sollar(ın)dan** (doğru biryandan biryana) **dönmektedir.**

Zaten onlar (kendilerinden istenen tüm görevlere karşı) **boyun eğen emre âmâde varlıklardır.**

Bu «Secde»den; «Teslimiyet, boyun eğme ve emre itaat» gibi manalar kastedilmiş olabilir ki buna göre her şeyin, Allâh-u Te'âlâ'nın muradı üzere deveran ettiği hakikatine işaret edilmiştir. Ama secdenin hakiki manada değerlendirilmesi de uzak sayılmaz. Nitekim Mücâhid (Rahimehullâh)ın: "Zeval vakti her şey Allâh'a secde eder!" şeklindeki beyanı ve "Sahibi secde etsin etmesin, her şey hatta kâfirin gölgesi bile Allâh'a secde etmektedir!" şeklindeki rivayetler bu görüşü teyid eder mâhiyettedir.

49- (Secde, gölgesi olan varlıklara has olmayıp) göklerde olan ve yerde bulunan her hareket sahibi canlı da, o melekler de sadece Allâh'a secde eder ki onlar büyüklük taslama(k bir yana, bunun) arzusunda dahi bulunmazlar!

50- Onlar üzerlerinden doğru (başlarına gelebilecek bir azap endişesiyle) **Rablerinden korkarlar /** (üst cihet dâhil tüm mekânlardan münezzeh olup, kahır ve galibiyet, kudret ve hâkimiyet bakımından) **kendilerinden üstte olan Rablerinden korkarlar / ve emrolunmakta buldukları** (ibadetleri de, âlemin yönetimiyle ilgili) **şeyleri** (de hiçbir ihmâl göstermeksizin hakkıyla) **yaparlar.**

51- Allâh(-u Te'âlâ peygamberleri vasıtasıyla) buyurmuştur ki:

"(Ey Benim kullarım!) **İki ilâh edinmeyin! Ancak O tek bir ilâhtır! O halde artık** (Bana şirk koşma hususunda) **Benden korkun, sadece Benden!"**

52- Göklerde ve yerde bulunanlar sadece O'na aittir! Gerekli ve sürekli itaat de / külfetlere katlanılmaya değer ibadet(ler) de / (iman edenlere sevabı, inkarcılara ise azabı) **sürekli (olan) ceza(ları uygulamak) da / yalnızca O'na mahsustur! Siz hâlâ Allâh'tan başkasından mı sakınmaktasınız?**

53- (Maddî ve manevî) nimet olarak sizde ne bulunuyorsa sadece Allâh'tandır. (Şimdi

bunun farkında değilseniz de,) **sonra size** (en ufak) **bir zarar dokunacak olsa** (kurtulmak için) **ancak O'na seslice yalvarıp yakarmaktasınız!**

54- Sonra sizden o zararı açtığına ise, birdenbire içinizden bir fırka (dara düşüklerinde Kendisine yalvardıkları) **Rablerine şirk koşmayı sürdürürler.**

55- (Musibetlerden kurtuluş nimeti olarak) kendilerine vermiş bulunduğumuz şeye neticede nankörlükte bulunsunlar diye (şirke devam ederler)! **O halde** (ey müşrikler! Sahip bulunduğunuz nimetlerle kısa bir zaman daha) **iyice faydalanın** (bakalım)! **Pek yakında** (tehdit olduğunuz azapla karşılaştığınız zaman, şirk suçunuzun vahîm akıbetini) **bileceksiniz!**

56- Onlar (ekinler ve davarlar gibi) **Bizim kendilerine rızık olarak vermiş olduğumuz şeylerden bir kısmını** (putlara kurban ederek, hiçbir) **bilgiye sahip olmayan o** (cansız) **şeylere nasip olarak ayırıyorlar. / Kendilerine rızık olarak vermiş olduğumuz şeylerden bir kısmını (ilâh olduklarına dâir hiçbir delil) bilmedikleri şeylere nasip ayırıyorlar. / Allâh'a yemin olsun ki; uydurmakta bulunmuş olduğunuz** (bu asılsız inançlarınızla ilgili) **şeylerden** (ölürken de, kabirde de, mahşerde de) **elbette mutlaka sorumlu tutulacaksınız.**

57- O (Huzâ'a ve Kinâne kabileleri gibi müşrik olanlar) (" Melekler Allâh'ın kızlarıdır!" diyerek) **kızları Allâh'a ayırdılar.** (Evlât edinmekten takdîs, tenzih, anlık ve) **tesbih O'na! Arzulamakta oldukları** (erkek çocuklar) **ise onlara aitmiş!**

58- Onlardan biri dişi (çocuğa sahip olduğu haberi) **ile müjdelendiği zaman** (utancından) **yüzü kapkara oluverir, üstelik kendisi öfke dolu biridir!**

59- Kendisiyle müjdelendiği o şeyin fenalığından dolayı: "Alçaklığa (katlanmasına) **rağmen onu tutsun mu, ya da onu** (diri diri gömerek) **toprakta gizlesin mi?" diye** (kendi kendine düşüncelere dalarak, günlerce) **o** (aralarında yaşadığı) **toplumdan gizlenir. Haberdâr olun ki;** (kendilerinin bu kadar utandıkları kız çocuğunu, eşten ve evlattan münezzehe olan Allâh-u Te'âlâ'ya nispet ederek) **hükmetmekte oldukları o şey ne kötü** (ve ne yanlış bir karar) **olmuştur!**

60- (Arkalarından yerlerini doldursun diye çocuğa ihtiyaç duymak, sırtlarını sağlama almak için erkek çocuğu tercih etmek ve utanç belası ya da aşırı cimriliğin verdiği fakirlik korkusu gibi nedenlerle kızları diri diri gömmek gibi çirkinlikte) örnek gösterilebilecek kötü sıfatlar sadece o âhirete inanmayan kimselere aittir. (Eşten, ortaktan ve evlattan münezzehe olmak, yokluğunun düşünülememesi, mutlak zenginlik, sonsuz cömertlik ve yaratıkların sıfatlarından son derece nezâhet gibi) **hayran bırakacak en üstün sıfatlar ise yalnızca Allâh'a mahsustur.** (Her şeye karşı üstün güce sahip olmakta tek ve emsalsiz olan) **Azîz de,** (üstün hikmeti gereği her yaptığını yerli yerinde yapan) **Hakîm de ancak O'dur!**

61- Eğer Allâh (suçlu) **insanları** (kâfirlik, şirk koşma ve günahlara bulaşmak gibi yersiz ve yakışıksız birtakım) **zulümleri sebebiyle** (suçsuzlarıysa günahkârların uğursuzluğu nedeniyle peşinen cezalandırmak üzere) **yakalayacak olsaydı,** (yeryüzünde bulunan tüm canlıları topluca helâk eder ve) **hareket edebilen hiçbir canlıyı onun üzerinde bırakmazdı.**

Lâkin O, (hak ettikleri cezayı peşinen vermeyip) **kendilerini adı konmuş bir süreye kadar geciktirmektedir** (ki, o süre ölümleriyle başlayacaktır).

O müddetlerinin bitiş zamanı geldiğinde ise, bir an bile sona da kalamazlar, Öne de geçemezler.

62- Onlar (kız çocukları gibi) **hoşlanmadıkları şeyleri Allâh'a ayırıyorlar. Bir de:** "(Allâh nezdinde) **en güzel akıbet mutlaka sadece onlara aitmiş!" diye dilleri yalanı** (göz önünde canlandırır gibi ballandıra ballandıra anlatarak) **vasıflandırıyor.** (Şu hakikat) **kesinlik kazandı ki;** (dediklerinin aksine, zannettikleri güzel akıbet yerine) **gerçekten de onlar için o** (cehennem) **ateş(i) vardır. Ve muhakkak ki onlar** (cehenneme gönderilenler arasında) **öne geçirilecek / (cehennemde unutulmuş gibi) terk edilecek /kimselerdir.**

63- Allâh'a kasem olsun ki; elbette senden önceki birçok ümmetlere de muhakkak (peygamberler) **göndermiştik! Ama şeytan onlara yaptıkları** (o çok çirkin isyanları)nı **pek hoş göstermişti. Artık o gün onların en yakını, yalnızca o** (şeytan) **olmuştu! / Artık bu (âhiret) gün(ünde) onların dostu sadece odur !! Üstelik (âhirette) kendileri için pek acı verici büyük bir azap vardır.**

64- Biz bu Kitabı sana ancak, hakkında görüş ayrılığına düşmüş buldukları (helâl-haram, iman, inkâr ve dirilme gibi pek önemli) **şey(ler)i o** (insa)nlara **açıklayasın, bir de inanmakta olan bir toplum için** (cennet yolunu gösteren) **büyük bir hidâyet ve** (ebedî azaplardan kurtaracak) **yüce bir rahmet (eseri) olsun diye indirdik!**

65- Allâh gökten bir su indirmiştir de, (kupkuru olan) **yeri onun sebebiyle ölümünden sonra** (türü türü bitkilerle) **canlandırmıştır. İşte sana! Muhakkak ki** (anlayış ve kabul kulağıyla) **işitmekte olan bir toplum için elbette bun(lar)da** (Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, birliğine, sonsuz ilmine, üstün kudretine ve eşsiz hikmetine delâlet eden) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**

66- Şüphesiz ki davarlarda sizler için elbette pek büyük bir ibret vardır. (Şöyle ki;) **Biz size onların karınlarında bulunandan; fıskiyla kan arasından, içenler için boğazdan kolayca geçen** (ve yakınında bulunan her türlü necasetten) **iyice arınmış bir süt içirmekteyiz.**

67- Hurma ağaçlarının meyvelerinden ve üzümlerden (sıkılarak elde edilen içeceklerden); **işte on(lar)dan bir şarap, bir de** (sirke, pekmez, reçel, kuru üzüm ve tüm halleriyle tüketilebilen hurma çeşitlerinden) **pek güzel bir rızık edinmektesiniz, işte sana! Şüphesiz ki** (görmüş olduğu âyetler hakkında tefekkürde bulunarak) **aklını kullanmakta olan bir toplum için elbette bun(lar)da** (Allâh-u Te'âlâ'nın varlığına, tevhidinde, nihayetsiz ilmine, kahir kudretine ve eşsiz hikmetine delâlet eden) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**

Bu âyet-i celîle şarabın helâl olduğu ve iyi-kötü birçok kimsenin onu kullandığı Mekke döneminde inmiştir. İçkinin harâmîyeti ise, ulemânın ittifakıyla; Medîne-i Münevvere'de vâki olmuştur. Arap toplumunun alışkanlığı göz önünde bulundurularak, içkinin haram edilmişinde uygulanan tadrîci tertiple ilgili daha geniş bilgi için bakınız: Bakara Sûresi: 219; Mâide Sûresi: 90-91

68- (Habîbim!) Senin Rabbin bal arısına (Kendisinden başka kimsenin bilemeyeceği bir yolla ilham ve) **vahiye bulundu ki: "Dağlar**(da bulunan oyuklar)**dan, ağaçlarda**(ki kovuklarda)**n ve** (insanların) **yükseğe kurmakta oldukları çardaklardan bazısını** (bal yapman için) **birtakım yuvalar** (ve kovanlar) **edin!**

69- Sonra her türlü ürünün bir kısmını ye ve Rabbin (tarafından, uzak mesafelerde yiyecek bulup, daha sonra da yuvanı bulabilmen için kolaylaştırılmış yollarına gir / ve **sen boyun eğer bir halde Rabbinin yollarına gir !!"**

Onların karınlarından bir içecek çıkmaktadır ki, (mevsimlerin, otlakların ve arıların yaşının değişikliği nedeniyle) **renkleri farklıdır ve kendisinde insanlar için büyük bir şifa vardır. İşte sana! Gerçekten de** (arının bu ince ilimlerle ve eşsiz sanatlarla seçkin kılınması hakkında) **tefekkür etmekte bulunan bir toplum için elbette bun(lar)da** (Allâh-u Te'âlâ'nın eşsiz kudretinin eserlerini ortaya koyan) **pek büyük bir âyet bulunmaktadır.**

70- Allâh sizi (yoktan) **yaratmıştır, sonra da sizi O öldürecektir! İçinizden bir kısmı,** (evvelce sahip olduğu) **birçok bilgiden sonra** (kuvvetleri eksiltilecek ve duyuları bozularak) **hiçbir şey bileme(z hale gel)sin diye** (insan) **ömrü(nü)n en rezil çağı** (olan bunaklık durumu)na (ve bebekken yaşamış olduğu akıl ve güç zafiyetine) **geri çevrilmektedir.**

Şüphesiz ki Allâh (her şeyi, özellikle de yaşayacağınız ömür miktarlarını hakkıyla bilen bir) **Alîm'dir;** (sağlam bir genci öldürüp, hasta bir pîr-i fâniyi uzun zaman yaşatmak dâhil her şeye gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Sizin bilginiz ve gücünüz dönem dönem farklılık arz etse de, O'nun mükemmel ilmi ve kâmil kudreti asla hiçbir değişikliğe maruz kalmaz!)

71-Allâh (verdiği) **rızık(lar) hususunda bir kısmınızı diğer bir kısma karşı üstün kılmıştır. O üstün kılınmış olan** (zengin ve yönetici durumundaki) **kimseler sağ ellerinin mâlik bulunduğu** (köleler ve işçiler konumunda olan) **kişilere asla rızıklarını veren kimseler değildirler ki,** (köleleriyle) **kendileri o** (sahip oldukları değerler konusu)nda **tamamen eşit olsunlar!** (Nitekim zenginler yanlarında çalıştırdıkları fakirlere ihtiyaçlarını giderecek kadar imkân sağlasalar da, hiçbir zaman onları kendi seviyelerine çıkarmazlar. Onlar, insan olarak yaratılma ve rızıklandırılma gibi birçok ortak yönleri bulunan kişileri kendi mallarına ortak etmezken, nasıl oluyor da canlı-cansız birtakım âciz ve muhtaç yaratıkları, hiçbir yönden benzerlikleri bulunmayan eşsiz Yaratıcıya ortak edebiliyorlar?) **Yoksa onlar** (putlara tapmakla,) **Allâh'ın** (lütfetmiş olduğu bunca) **nimetini(n, kendilerine O'nun tarafından ihsan edildiğini)mi bile bile inkâr ediyorlar?**

72- Allâh size kendi nefislerinizden olan(; aynı cinsten) **birtakım eşler var etmiş**(tir ki onlarla rahatça anlaşıp kaynaşabilesiniz ve kendiniz gibi olan çocuklara sahip olabilesiniz), (nitekim) o eşlerinizden de sizin için oğullar ve kızlar/torunlar/yardımcılar/damatlar/ yaratmış ve sizi pek lezzetli şeylerin bir kısmından rızıklandırmıştır. Hâlâ sadece (putlardan fayda ummak gibi bir) bâtıla inanıyorlar da, onlar Allah'ın (bunca) nimetini mi (göz göre göre) inkâr ediyorlar?

73- O (şirk koşa)nlar **Allâh'ı bırakıp da öyle şeylere tapıyorlar ki, kendilerine göklerden** (yağdırarak) **ve yerden** (bitirerek) **herhangi bir şeyi rızık olarak verme imkânına sahip olamazlar ve** (asla hiçbir şeye) **güç yetiremezler!**

74- Artık (bunca nimetlerin sayılmasının ardından) **Allâh'a birtakım eşler tanımayın! / Artık** (birbirinize karşı birtakım örnekler açıkladığınız gibi) **Allâh'a misaller** (beyan ederek, ne Zât'ı ne de sıfatları hakkında benzetmelerle) **açıklama** (yapma)ya **kalkışmayın! /**

Zira gerçekten de Allâh (sizin içinizi, dışınızı, tüm yaptıklarınızı, amellerinizin size neler kazandıracağını ve gerçek manada neyin neye benzetilebileceği gibi tüm hususları hakkıyla) **bilmektedir, sizlerse** (ne Rabbinizin öz Zât'ını, ne de azabının mâhiyetini)

bilemezsiniz!

75- Allâh (kullarını, Kendisi hakkında benzetmelere kalkışmaktan nehyettikten sonra. Kendi Zât'ının yüce vasfını ve bâtil ilâhların rezil durumunu bir benzetmeyle zihinlere yaklaştırmak için) **bir misal**(i şöyle) **açıklamıştır; sahipli** (olduğu için kendi adına hiçbir yetkisi bulunmayan) **bir köle ki hiçbir şeye gücü yetmemektedir, bir de o kimse ki tarafımızdan kendisine** (hem helâl hem de insanlar katında) **pek güzel bir rızık vermişizdir de böylece o, gizli ve açık olarak bu** (malı)ndan (cömertçe) **harcamaktadır.**

(Hürlerle köleler, cimri fakirlerle cömert zenginler, günahkâr kâfirlerle itaatkâr müminler,) **hiç bunlar eşit olabilirler mi?**

(Bütün nimetler Allâh-u Te'âlâ'dan geldiğine göre,) **tüm hamdler Allâh'a mahsustur!** (O'nun dışındaki hiçbir varlık, tapınılmak bir yana bizatihi övülmeye bile lâıyk değildir.) **Doğrusu o** (insa)nların **pek çoğu** (bu hakikatleri) **bilme**(dikleri için şirk ve sapıklık hallerini sürdürürler de bir türlü doğru yola gelme)zler.

76- Allâh (şu) **iki adamı da** (kâfirle müminin durumuna) **bir örnek olarak açıklamıştır; onların biri** (kendisine söyleneni anlayamayan ve meramını anlatamayan) **dilsiz biridir ki** (idrâk ve anlayışı da bozuk olduğu için, ne ferâset ve ne de bir sezgi vasıtasıyla) **hiçbir şeye gücü yetmemektedir. Üstelik o, efendisi üzerinde ağır bir yükür, o onu nereye yöneltse** (ve kendisinden ne istese, hiçbir zaman) **bir hayır** (meydana) **getiremez!**

(Şimdi) **hiç bu kişiyle**, (üstün bir fikir ve güzel bir konuşma kabiliyetine sahip bulunduğu için insanlara) **adaleti emretmekte olan**, (böylece her konuda doğruluğa teşvik edip, her önemli meselede kullara birçok faydalar sağlayan) **ve kendisi dosdoğru bir yol üzere bulun**(duğu için az bir gayretle her isteğine en yakın yoldan ulaş)an **bir kimse eşit olabilir mi?**

77- Göklerin ve yerin (sahip olduğu) **gayb**(ların, onların içerisinde ve aralarında bulunan gizli-kapalı tüm konuların malumat)ı **sadece Allâh'a mahsustur.**

(Ne müstakillen, ne de O bildirmeksizin kendiliğinden kimsenin gaybî konularda bir hissesi yoktur. Gaybî konuların en başında gelmekte olan) **o** (kıyamet) **ânın**(ın çarçabuk meydana gelişle alâkalı) **önemli durumu, ancak gözün** (bakışının üstten aşağı doğru aniden) **çevrilmesi gibi** (süratli)dir / **gözün çabucak bakması gibidir / ya da o** (kıyamet kopması, çabukluk bakımından bu anlatılanlardan) **daha yakındır. Şüphesiz ki Allâh her şeye** (hakkıyla gücü yeten bir) **Kadîr'dir.** (Böyle bir Zât elbette ki en büyük bir işi en kısa bir zamanda meydana getirebilir.)

78- Allâh sizi hiçbir şey bilmez olduğunuz halde annelerinizin karınlarından çıkarmış, bir de size kulaklar, gözler ve (anlayış merkezi olan) **gönüller vermiştir. Tâ ki siz** (mazhar kılındığınız nimetlerin büyüklüğünü fark ederek, onların kadrini bilirsiniz de sahibine) **şükredesiniz!**

79- O (inkârcı ola)nlar **gök boşluğunda** (uçma) **emr(in)e boyun eğdirilmiş olan o kuşlara bakmıyorlar mı ki, onları ancak Allâh tutmaktadır!** (Bu yüzden ağır cisimler, incecik hava boşluğunda, üst ve alt yönlerinden hiçbir tutucu bulunmazken düşmeden uçuyor.)

İşte sana! Şüphesiz ki iman etmekte olan bir kavim için elbette bu (kuşların uçmaya müsait bir şekilde icat edilip, havanın da, özelliğinin tersine onları boşlukta tutacak bir şekilde yaratılması)nda (yaratıcının üstün gücünü gözler önüne seren) **pek çok ve çok büyük âyetler vardır.**

80- Allâh size (taştan, kerpiçten ve ahşaptan bina etmekte olduğunuz) **evlerinizi bir** (huzur ve) **sükûnet yeri yapmış, davarların derilerinden de size, gerek göç gününüzde, gerekse ikamet** (ve konaklama) **gününüzde kendilerini** (taşımayı ve kurup kaldırmayı) **hafif bulmakta olduğunuz farklı birtakım** (çadır) **evler;** (koyunların, develerin ve keçilerin) **yünlerinden, tüylerinden ve kıllarından da** (postlar, halılar ve battaniyeler gibi birçok) **ev eşyası ve** (eskiyip çürüyeceği) **bir zamana kadar faydalanılacak bir ticaret eşyası yaratmıştır.**

81- Allâh (sizin hiçbir müdâhaleniz olmaksızın bi'z-Zât) **Kendi yaratmış olduğu** (bulutlar, ağaçlar, dağlar ve evler gibi) **şeylerden sizin** (güneşin hararetinden korunmanız) **için birtakım gölgelikler yapmış; yine sizin için dağlar**(daki mağaralar, barınaklar ve sığınaklar)**dan birtakım gizlenecek yerler halletmiş; kendinizi sıcaktan** (ve soğuktan) **koruyacak olan birtakım elbiselerle,** (harpte birbirinize çektireceğiniz eziyet ve) **şiddetinizden sizi muhafaza edecek** (zırhlar gibi) **birtakım giyecekleri de yine sizin için var etmiştir.**

İşte sana! Böylece O (Rabbiniz geçmişte size nimetlerini tam olarak verdiği gibi, gelecekte de) **üzerinize nimetini tamamlayacaktır. Tâ ki siz** (size ihsan edilen bunca nimetleri düşünüp sahibinin hakkını teslim ederek, üzerinizde hiçbir iyiliği bulunmayan varlıkları O'na ortak koşmayı bırakasınız da) **İslâm'a giresiniz /** (bu nimetleri size lütfeden Zât'ın tüm emirlerine) **boyun eğesiniz !!**

82- (Habîbim!) Eğer onlar (İslâm'dan) **yüz çevirir** (hallerini sürdürür) **lerse, sana düşen ancak apaçık / ancak açıklayıcı / bir duyurudur** (ki, sen de bunu hakkıyla yerine getirdin. Artık onların inkârda ısrarları sana bir zarar veremez)!

83- (Bu kâfirlerin İslâm'dan yüz çevirmeleri Allâh'ın nimetlerini bilmediklerinden değildir.) Onlar Allâh'ın nimet(ler)ini (pekâlâ bilmektedirler, özellikle de en büyük nimeti olan Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)ji birçok mûcizeleriyle) **tanımaktadırlar da sonra**(: "Bu nimetler bize babalarımızdan kaldı!", "Falanca olmasa ben zengin olamazdım veya bana şu belâ gelirdi!" gibi laflar sarf ederek, kendilerine bunca nimeti ihsan eden Zât'a birtakım âcizleri ortak koştukları için, tutumlarıyla ve sözleriyle) **onu inkâr etmektedirler. Zaten onların birçoğu** (gerçeği bildikleri halde) **ancak** (inadına) **kâfir olan kimselerdir.** (Geri kalan kısmıysa, akıl kıtlığından dolayı hakkı anlayacak kabiliyette değildirler.)

84- Her bir ümmet içerisinden(, kendilerine dünyada gönderilmiş olan peygamberlerini seçip, iman edip etmediklerine dâir onu) **tam bir şahit** (olarak) **ortaya çıkaracağımız günü** (onlara hatırlat) **ki, sonra o kâfir olmuş kimselere** (özür dilemeleri için) **izin verilmeyecektir ve** (kendilerine: "Mademki dünyada tevbe edip, amel-i sâlih işleyerek Rabbinizi razı edemediniz, bari burada Onu hoşnut edin!" denilmek suretiyle) **onlardan** (Rablerini) **razı etme diye bir şey istenmeyecektir / ve onların memnuniyeti arzulanmayacaktır**(, bu nedenle de iyi bir muameleyle karşılanmayacaklardır) **!!**

85- (İman etmeyerek, ancak kendi nefislerine) zulmetmiş olan o kişiler (hak ettikleri) **azabı gördükleri zaman, artık** (uğradıkları dayanılmaz acılar) **onlardan hafifletilmeyecektir ve kendileri mühlet verilecek kimseler de değildirler / ve onlar** (suratlarına rahmet nazarıyla) **bakılacak kimseler de olmamışlardır !!**

86- O şirk koşmuş olan kimseler (Allâh-u Te'â-lâ'nın) **ortakları** (sandıkları putları)nı **gördükleri zaman: "Ey bizim Rabbimiz! İşte bunlar, bizim Seni bırakıp da tapmakta bulunmuş olduğumuz** (ve) **o** (Senin) **ortak**(ların olduklarını sandığımız put) **larımızdır.**

(O halde bize ağır gelen bu azabı aramızda paylaşmaz mısınız?)" **derler. Peşi sıra onlar da bunlara: "Şüphesiz ki (biz sizi kendi ibadetimize çağırmadık! Siz gerçekte bize değil, kendi arzularınıza tapmıştınız! Dolayısıyla) elbette siz (bizi ilâh edinme iddianızda) yalancı kimselersiniz!" diye laf atarlar.**

87- (Dünyadaki bunca kibir ve direnişlerine rağmen) **işte o gün onlar Allâh'a karşı teslimiyet (bayrağını) ortaya koymuş (olacak)lardır, (Allâh'a ortak olarak) uydurmakta bulunmuş oldukları şeyler de kendilerinden (hiçbir azabı giderememiş, bilakis boşu boşuna) kaybolup gitmiştir.**

88- O kimseler ki kâfir olmuşlardır ve (bununla yetinmeyip başkalarını da) Allâh'ın yolun(a inanmam)dan engellemişlerdir; (dünyadayken, insanların İslâm'a girmesine mâni olarak) fesat çıkarmakta bulunmuş olmaları sebebiyle Biz de onlara(, cehennemde çektikleri) azap üstüne başka bir azap artır(ma kararı al)mışızdır (ki, bunun bir neticesi olarak kara katır gibi akrepler ve develer gibi engerek yılanları onları dâima sokacaktır).

89- (Habîbim!) **Biz her bir ümmet içerisinde, (kendi milletlerinden veya yakinen tanıyıp bilmeleri hasebiyle) kendi nefislerinden (sayılan kişilerden seçip) tam bir şahit (olarak göndermiş olduğumuz peygamberlerin)! onlara karşı ortaya çıkaracağımız, seni de işte bunlara karşı gerçek bir şahit olarak getireceğimiz gün(, onların hâli nice olacak)!**

Biz bu kitabı sana (din konusunda insanların muhtaç olacakları) her şey için tam bir açıklama, Müslümanlar için de (rehber vazifesi gören) büyük bir hidâyet, üstün bir rahmet ve yüce bir müjde olmak üzere peyderpey indirmişizdir.

90- Şüphesiz ki Allâh (her şeyi îzâh etmek üzere indirmiş olduğu kitabında) adaleti, iyilik yapmayı ve (özellikle) yakınlık sahibine (muhtaç olduğu şeyleri) vermeyi (ve sıla-i rahimde bulunmayı) emretmekte dir. (Zina ve cimrilik gibi) pek çirkin işleri, (kâfirlik, şirk vesâir günahlar gibi, dinin ve aklın reddettiği) münker (şeyler)i ve (insanlara karşı zulüm ve düşmanlıkla) üstünlük taslamayı yasaklamaktadır. O size vaaz etmektedir, tâ ki siz iyice düşünesiniz (de yola gelesiniz)!

Âyet-i celîlede geçen "Adalet"; kullar arasında bulunan hak ve hukuku gerektiği şekilde eda etmek, herhangi bir varlığa zulüm yapmaktan sakınmak, her hak sahibine hakkını tamamen teslim etmek ve itikat, amel, ahlâk gibi tüm konularda, aşırılık ve gevşeklik arasında orta yolu gözetmek anlamına gelen çok kapsamlı bir kelimedir. "İhsan" ise; kötülük edene iyilik etmek, nafilelere devam etmek ve Allâh-u Te'âlâ'yı görüyor gibi O'na ibadet etmek manalarında tefsir edilmiştir.

İbni Mes'ûd (Radiyallâhu anh) bu âyet-i kerime hakkında: "Kur'ân'da hayırları ve şerleri içerisinde toplayan en câmiyyetli âyet bu âyettir!" demiştir. Bundan dolayı her hutbenin sonunda her hatîp minber üzerinde bu âyeti okumaktadır. Hatta Kur'ân'da bu âyetten başka bir şey bulunmasaydı, yine de onun her şeyi beyan etme vasfı yerini bulmuş olurdu!

Aynı zamanda bu âyet Osman ibni Maz'ûn (Radiyallâhu anh) n Müslüman olmasına sebep olmuştur. Nitekim o şöyle anlatmıştır: "Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi veSellem) bana defalarca İslâm'ı teklif edince ondan utancıma Müslüman olmuştum fakat iman kalbimde yerleşmemişti. Nihayet bir kere ben onun yanındayken bu âyet inince iman kalbimde karar kıldı. Sonra ben Velîd ibni Muğîre ve Ebû Cehil gibi azılı kâfirlere bu âyeti okuduğumda onlar bile: 'Bu insan sözü olamaz!' demeden edemediler!" (Beyzâvî, Neseî, Hâzîn)

91- (Herhangi bir şeyi yerine getireceğinize dâir insanlarla, özellikle de İslâm'ı yaşayacağınıza dâir Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem) ile) **sözleştiğiniz zaman, Allâh'ın ahdini** (ve tutulmasını emrettiği sözünü) **hakkıyla yerine getirin!** (Sözlerinizi tutacağınıza dâir) **Allâh'ı kesinlikle kendinize bir kefil yapmışken, hem de** (Allâh adı anılarak) **sağlamlaştırılmalarının ardından o yeminleri bozmayın!**

Şüphesiz ki Allâh yapmakta olduklarınızı(, özellikle de sözünüzde durup durmadığınızı, yeminlerinizi tutup tutmadığınızı hakkıyla) **bilmektedir.**

92- Bir toplumun kendisi(, sözleşmeliniz olan) **diğer bir cemaatten** (sayıca ve kuvvetçe) **daha fazla oldu diye, siz** (güçsüz olan toplumla yapmış olduğunuz antlaşmaları bozup da, onlara vermiş olduğunuz) **yeminlerinizi aranızda bir aldatmaca / bozgun vesilesi / hainlik aracı / edinerek, kuvvet**(lice işlenmes)**inden sonra örgüsünü dağınık demetler halinde bozmuş olan o kadın gibi olmayın! Allâh sizi bununla ancak imtihan etmektedir** (ki, böylece siz Allâh ve Rasûlünün bi'atine sâdık kalacak mısınız, yoksa Kureyş'in sayıca ve silahça çokluğuna, müminlerinse güçsüzlüğüne ve azlığına aldanıp vefasızlık mı yapacaksınız ortaya çıkacaktır). **Ama andolsun ki; kıyamet günü mutlaka O,** (dünyadayken) **hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş olduğunuz şeyleri**(n size neleri kazandırıp, kaybettirdiğini) **size tam manasıyla açıklayacaktır.**

93- (Siz topluca hidâyet yolunu seçecek olsaydınız,) **Allâh** (da bunu böyle bilip, inanmanızı) **dileseydi, elbette sizi** (İslâm'da ittifak eden) **tek bir ümmet yapardı.**

Velâkin O, (yanlış yolu seçeceğini bildiği için, saptırmayı) **dilediği kimseyi dalâlete düşürür,** (hidâyeti seçeceğini bildiği için, doğru yola iletmeyi) **dilediği kimseyi de hidâyet buyurur.** (Ey insanlar!) **Andolsun ki; yapmakta bulunmuş olduğunuz şeylerden** (kıyamet günü) **mutlaka sorulacaksınız!**

94- (İnsanların güvenini sağlamak için meşru edilen) **yeminlerinizi aranızda bir aldatmaca edinmeyin!** (Evvelce İslâm'a girdiğinize dâir yaptığınız bi'at yemininizi bozarak mürtet olmayın!) **Sonra** (İslâm caddesinde) **sebatının ardından bir ayak** (hak yoldan) **kayar da, Allâh'ın yolundan çıkmış olmanız** / (*mürtet olmakla, dinden çıkmayı insanlara kolaylaştırarak onları İslâm'da sebatan*) **engellemiş olmanız** / **nedeniyle** (daha dünyadayken, katliâm, esaret, sürgün ve yağmalanma azapları gibi) **kötü şeyi tadarsınız. Üstelik** (âhirette gerçekleşecek) **pek büyük bir azap da özellikle size aittir.**

95- (Ey güçsüz Müslümanlar! Dinden çıkmanız karşılığı onların size sunduğu cazip tekliflere aldanıp da) **Allâh'ın** (İslâm) **ahdini** (ve emirlerini yaşayıp yaşatacağınıza dair Rasûlüne yapmış olduğunuz bi'ati) **pek az bir pahaya değişmeyin! Allâh katında bulunan** (yardım ve ganimet, âhiretteyse sevap ve cennet), **gerçekten de o,** (müşriklerin sunduğu tekliflerden) **sizin için daha iyidir. Eğer bilmekte olduysanız**(, elbette âhret mükâfatını tercih edersiniz)!

96- (Çünkü dünya nimetlerinden) **yanınızda bulunan şeyler** (ne kadar çok ve uzun süreli olsalar da bir gün mutlaka) **tükenecektir. Allâh nezdinde olan** (dünyevî ve uhrevî mükâfat)lar **ise devamlı kalıcıdır! Andolsun ki;** (müşriklerin eziyetlerine katlanarak dinden dönmeyi aklından bile geçirmeyen ve İslâmî hükümlerin tüm zahmetlerine karşı) **sabretmiş bulunan o kimselere elbette** (hak ettikleri) **ecirlerini, yapmakta bulunmuş oldukları şeylerin** (kazandıracağı sevapların herhangi birine göre değil de,) **en güzeliyle vereceğiz!**

97- Erkek veya dışıden her kim, kendisi (iman şartlarına şüphesiz bir şekilde inanmış)

mümin bir kişi olarak herhangi bir sâlih amel işlerse, kasem olsun ki; kesinlikle Biz onu (dünyada da, kabirde de, cennette de) pek hoş bir hayatla ihya edeceğiz! (Artık onlar ölümsüz bir hayata, fakirlik endişesi taşımayan bir zenginliğe, ardında hastalık olmayan bir sağlığa, kaybetmeyecekleri bir mülke ve hiçbir bedbahtlık barındırmayan bir saadete ulaşacaklardır.)

Andolsun ki; elbette (hak ettikleri) ecirlerini onlara, yapmakta bulunmuş oldukları şeylerin (kazandıracağı sevapların herhangi birine göre değil de,) en güzeliyle vereceğiz!

98- (Habîbim!) Kur'ân'ı kıraat et(meyi murad et)tiğin zaman, o lânetli / o (yıldız parçalarıyla) taşlanmış / şeytan(ın vesveselerine kapılmak)dan (seni koruması için) hemen Allâh'a sığın!

99- Şüphesiz şu bir gerçek ki; o iman etmiş olanlar ve ancak Rablerine tevekkül etmekte bulunanlar üzerinde onun için hiçbir (güç ve) tasallut olamaz!

100- Onun gücü ancak dâima kendisini dost edinen o (kâfir) kimseler, bir de onun (azdırması) sebebiyle kendileri (Allâh-u Te'âlâ'ya) ortak koşmakta olan o (müşrik) kişiler üzerinde (geçerli)dir.

101- Biz (nesh etmek istediğimiz) bir âyet yerine başka bir âyeti değiştirip getirdiğimizde, (neshin hikmetini bilmeyen) o (kâfir) kişiler: "Sen ancak (Allâh adına) bir uydurucusun! (Bugün emrettiğin bir şeyi, yarın aklına gelen başka bir nedenle yasaklıyorsun!)" derler. Oysa Allâh (zamana zemine göre ve her ümmetin menfaatleri gözetilmek üzere) neyi indireceğini pek iyi bilmektedir. Doğrusu onların pek çoğu (bir hükmü diğeriyle değiştirmemizde bulunan yüce hikmetleri) bilmezler.

Bu âyet-i kerîme Kur'ân'da ve sünnette "Nesh" denilen hükmün geçerli oluşuna delâlet etmektedir ki, "Nesh": "Şer'î bir hükmün, Allâh-u Tealâ tarafından tümüyle kaldırılması veya misliyle yahut daha iyisiyle değiştirilmesidir" Bir âyetin diğeriyle değiştirilmesine misal verecek olursak; Bakara Sûre-i celîlesinin 180. âyet-i kerimesinde: "Ardından mal bırakacak kişinin ana-babasına ve akrabasına vasiyet etmesinin farz olduğu" açıkça bildirilmiştir. Ama daha sonra gelen Nisa Sûresi'nin 11 ve 12. "Miras âyetleri" ile herkesin ne alacağı taksim edilince, ölecek kişinin kafasına göre vasiyet yapmasının farziyeti kaldırılmaktan öte, yapsa bile geçersiz sayılmıştır. İşte bu gibi bazı örneklerle karşılaşan Mekke müşrikleri: "Muhammed kendi adamlarıyla dalga geçiyor; bugün onlara bir şey emrediyor, yarın onları aynı şeyden nehyediyor. Anlaşılan o ancak bir iftiracıdır ki söylediklerini kendi nefsinden uyduruyor!" deyince, Allâh-u Te'âlâ bu âyet-i celîleyi indirerek onların neshin hikmetlerini bilmekten ve doğruyla eğriyi seçme kabiliyetinden yoksun kişiler olduklarını beyan etmiştir. Geniş malumat için bakınız: Bakara Sûresi; 106. Ayrıca bakınız: Rûhu'l-Furkan; 1/ 502-507

102- (Habîbim!) De ki: "(O Kur'ân bir uydurma değildir, bilakis) onu Rabbin tarafından Rûhu'l-Kudüs (; o mukaddes ruha sahip olan Cibril) hak(kın ve hikmetin ta kendisi olan bir gaye) ile indirmiştir (ki bu hikmet, onun nesheden ve neshedilen tüm âyetlerinde mevcuttur). Tâ ki O (Allâh-u Te'âlâ), iman etmiş olan kimseleri (doğru inançlarında) sabit kılsın, Müslümanlara da yüce bir hidâyet ve büyük bir müjde olsun!"

103- Andolsun; muhakkak Biz bilmekteyiz ki, şüphesiz onlar (Rasûlüilâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e vahyi Allâh-u Te'âlâ'nın gönderdiğini inkâr ettikleri için): "(Kur'ân'ı) ona ancak bir beşer öğretmekte dir!" diyorlar. Oysa (lafı doğru mecrâsından çıkarıp)

kendisine doğru meyil verdikleri o (Âiş isimli) kişinin dili (Arapçaya) yabancıdır / açık ve net değildir /.

İşte bu (Kur'ân-ı Kerîm) ise, beyan sahibi olan (fasîh ve belîğ) Arapça bir dil(le indirilmiş)dir.

104- O kimseler ki Allâh'ın âyetlerine inanmamaktadırlar(, bilakis onlar hakkında "Sihir", "İftira" ve "Eskilerin masalları" gibi yakıştırmalar yapmaktadırlar), gerçekten de (kâfirliği seçmeye devam ettikleri sürece) Allâh onları (cennet yoluna) hidâyet etmez. Çok acı veren büyük bir azap da onlar içindir.

105- (Habîbim! O müşrikler sana: "Sen ancak bir uydurucusun!" diyorlar. Hâlbuki) yalanı ancak Allâh'ın âyetlerine inanmamakta olan o (sizin gibi şahsiyetsiz) kişiler uydurmaktadır. İşte sana! Yalan söyleyenlerin ta kendileri de ancak onlardır. (Bu kişiler yalancılığı öyle bir âdet haline getirmişlerdir ki, ne inançları, ne de şahsiyetleri onları bundan çeviremez. Dost-düşman herkes nezdinde güvenilirliği tescillenmiş olan ve "Emin" vasfı kendisinin lakabı olan bir şahsiyetin ise yalan ve iftira ile ne alâkası olabilir?)

106- Kim imanından sonra Allâh'ı inkâr ederse(, işte onlar çok büyük bir azapla karşılaşacaklardır)! Ancak kalbi imanla iyice yatışmış (ve inancı hiçbir değişikliğe uğramamış)ken, (kâfirler tarafından şirk kelimesini telaffuza) mecbur bırakılan kimse müstesna!

Fakat kim kâfirliğe gönül açmışsa, işte onlar üzerine Allâh'tan pek büyük bir gazap vardır. (Âhirette gerçekleşecek) çok büyük bir azap da yine onlar içindir.

Bu âyet-i kerime; Kureyş müşriklerinin, Ammâr'la ana-babası Yâsir ve Sümeyye (Radiyallâhu anhüm)ü İslâm'dan dönmeye zorlamaları hakkında inmiştir. Onlar Sümeyye (Radiyallâhu anhâ)yı iki deve arasına bağlayıp, tenasül uzvuna sapladıkları bir mızrakla şehit etmiştiler, kocası Yâsiri de ardı sıra şehit etmiştiler ki, bu ikisi İslâm'ın ilk şehitleri olmuşlardır. Bu durumu gören oğulları Ammâr (Radiyallâhu anh) ise zorda kalarak, onların istediği inkâr kelimesini sadece diliyle söyledi. Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e Ammâr'ın dinden çıktığı haberi ulaştığında; "Hayır! Ammâr, tepesinden tırnağına iman doludur, iman onun etine ve kanına kadar işlemiştir!" buyurdu, sonra ağlayarak yanına gelen Ammâr'ın gözlerini silip: "Bu sözü söylerken kalbini nasıl buldun?" diye sorduğunda, ondan: "İmanla yatışmış bir halde!" cevabını alınca: "Sana bunda bir günah yoktur. Tekrar böyle bir durumla karşılaşsan yine aynı sözü söyleyerek kendini kurtar!" buyurdu.

Ulemâ buyurmuştur ki: "İnkâr kelimesini söylemeyi caiz kılan zorlanma durumu, rastgele tehditlerle gerçekleşmez, ancak ölüm, şiddetli dayak ve ateşte yakılma gibi çok acı verecek işkencelerle tehdit karşısında tahakkuk eder ki, yine de kişi, kâfirlerin istediği sözleri söylüyormuş gibi yaparak kinâyeli laflar sarf etmeye gayret etmelidir. Ama kendisine inkâr kelimesini açık bir ifadeyle telaffuz dayatılan kişi, dilinin söylemiş olduğu söze kalbi inanmayarak o sözü telaffuz edebilir. Ama öldürülene kadar sabretse daha faziletli olur. Nitekim sahtekâr Müseyleme'nin yakaladığı iki kişiden biri Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)in peygamberliğine inandığı gibi, onun da peygamber olduğunu tasdik edince serbest kalmış, diğeri ise Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve sellem)in nübüvvetini ikrar etmesine rağmen, onun üç kere kendisi hakkındaki görüşünü sorması üzerine: "Ben sağırım!" diye cevap verince şehit edilmiştir Bu haber Rasûlüllâh (Sallâllâhu Aleyhi ve Sellem)e ulaştığında: "Birincisi Allâh'ın ruhsatıyla amel etmiştir, ama ikincisi hakkı haykırmıştır, (kavuştuğu mükâfat) ona mübarek olsun!" buyurmuştur. (Beyzâvî, Hâzîn, Nesefî)

107- İşte sana! Bu (imanlarının ardından gönüllü olarak kâfirliği seçmeleri), şu

nedenledir ki gerçekten de onlar bu en âdi (dünya) hayatı(nı) âhirete karşı tercih etmişlerdir, bir de muhakkak ki Allâh (imana yönelmedikleri sürece) kâfirler toplumunu hidâyete erdirmez.

108- İşte sana! Ancak onlardır o kimseler ki; Allâh onların kalpleri, kulakları ve gözleri üzerine mühür basmıştır(, bu nedenle onlar hakkı anlama kabiliyetini kaybetmişlerdir). İşte sana! Ancak onlar, gaflet edenlerin ta kendileridir. (Zira işlerin akıbetini düşünmemekten ve kârı zararı gözetmemekten daha büyük bir gaflet olamaz.)

109- (Şu) gerçekleşti ki; şüphesiz onlar (sermâyeleri olan hayatlarını, kendilerini sonsuz azaba uğratabilecek kötü inanç ve ameller uğrunda tükettiklerinden) **âhirette zarara uğrayanların ta kendileridirler!**

110- Sonra şüphesiz ki senin Rabbin, (dinden dönmeleri için) **işkenceye maruz bırakılmalarının ardından o** (İslâm diyarına) **hicret etmiş olanlara, daha sonra da** (kâfirlerle) **cihat etmiş olanlara ve** (o yolda çektikleri tüm zahmetlere) **sabretmiş bulunanlara; muhakkak ki Rabbin, bun**(ca sayılan hicret, cihat ve sabır)ların(ın) **ardından elbette** (onların evvelce yaptıklarını çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kendilerine çok acıyan bir) **Rahîm'dir.**

111- Her nefsin, (ana-babasının, çocuklarının ve en yakınlarının derdine düşmeyip, sadece) **kendi nefsi tarafından mücadele vermek üzere geleceği, böylece yapmış olduğu şeyin** (karşılığı) **herkese tastamam verileceği ve onların** (sevapları eksiltilerek ya da günahları artırılarak) **zulme uğratılmayacakları günde** (Allâh-u Te'âlâ'nın, dostlarına rahmeti belirgin hale gelecektir)!

Rivayete göre; Ömer ibni Hattâb (Radiyallâhu anh) bir gün Kâ'bü'l-Ahbâr (Radiyallâhu anh)a: "Bizi biraz korkut!" deyince o: "Ey müminlerin emiri! Canım kudret elinde olan Zât'a yemin ederim ki; kıyamet gününe yetmiş peygamberin ameli gibi sâlih amellerle kavuşsan da elbette öyle anlar gelecek ki, kendinden başka kimseyi dert etmeyeceksin! Şüphesiz cehennem öyle bir gürüldeyecek ki, ne kadar mukarreb melek ve İbrâhîm (Aleyhisselâm) dâhil ne kadar gönderilmiş nebi varsa mutlaka dizleri üstü çökerek: 'Yâ Rabbi! Kendimden başka kimseyi istemiyorum!' diyecektir. Allâh'ın indirdiği âyetler içerisinde bunun tasdiki: 'Herkesin kendi adına mücâdele edeceği o gün...' âyetindedir." dedi (Hâzîn)

112- Allâh (kendilerine nimetler ihsan eden velininimmetlerini inkâr eden ve böylece azaba müstehak olan toplumlara ibret olsun diye) **bir memleketi örnek olmak üzere açıklamıştır ki, orası güvenli ve pek sakin bir yerdî.** (Başka memleketlerde olduğu gibi orada, yağma ve baskınlar şeklinde huzur kaçırarak hadiseler vuku bulmazdı.)

(Etrafında bulunan) **her yerden rız(ı)k(lar)ı oraya bolca gelmekteydi. Fakat o**(rada yaşayanlar), **Allâh'ın** (bunca) **nimetlerine nankörlük yaptı(lar) da böylece Allâh, sürekli sanat hâline getirmekte bulunmuş oldukları** (inkâr ve nankörlük gibi) **şeyler nedeniyle on**(un halkın)a **açlık ve korku(yu) elbise** (gibi giydirip onların işkence)sini (kendilerine) **tattırdı.**

Müfessirlerin ekserisine göre; örnek verilen bu karye Mekke-i Mükerrreme'dir. Ama bazı âlimler bunun eski ümmetlerin helâkine sahne olan karyelerden biri olduğu ve inkâra Mekke toplumuna örnek verildiği görüşünü daha uygun görmüşlerdir.

113- Andolsun ki; elbette onlara içlerinden bir rasûl gelmişti de, onlar onu yalanlamışalar, bu sebeple de onlar (karşılaştıkları öncü felâketlerden ibret alıp da

nankörlüğü ve inkarcılığı bırakmayan) **zâlim kimseler halindeyken o** (köklerini kazıyan) **azap onları yakalayivermişti.**

114- (Artık Allâh'ın nimetlerini inkâr edip, elçilerini yalanlayanların başına gelen belalar sizce de belirgin bir şekilde anlaşıldığına göre,) **öyleyse** (temiz ve lezzetli rızıkları kendi kafanızdan haram etmeyi bırakın da,) **Allâh'ın sizi rızıklandırmış olduğu şeylerden helâl ve hoş olanını yeyin ve eğer siz ancak O'na ibadet etme** (niyetiyle putlara taptığınızı iddia etme)**kte olduysanız,** (şirki bırakıp tevhide yönelin de, size verdiği bunca helâl rızıklara karşılık) **Allâh'ın nimetine şükredin!**

115- O size ancak, (şer'î usûle göre avlanmadan veya kesilmeden kendi kendine) **ölmüş olan** (hayvanlardan yararlanmanız), (kesim anında fişkıran) **o kanı, domuz etini ve kendisiyle** (ilgili yanlış tasarrufta bulunulmak üzere) **Allâh'tan başkası için ses yükselti**(lerak kesi)**lmiş olan** (hayvanlar)**ı haram kılmıştır.**

Artık her kim (kendisi gibi zorda kalmış başka birine) **azgınlık etmeksizin ve** (yaşamak için yeterli) **haddi açmaksızın** (bahsi geçenlerden herhangi bir şeyi yemeye) **meccur bırakılırsa, şüphesiz Allâh**(, zaruretten dolayı yapılan işleri son derece bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına çok acıdığı için ruhsatlar veren bir) **Rahîm'dir.**

116- (Haklarındaki serbestlik ve yasaklık hükmünü) **dillerinizin** (gerçek gibi) **nitelemekte bulunduğu şeylere**(; o bahîra ve sâibe gibi özel tarifleri olan hayvanlara) : **"İşte şu helâldir, işte bu da haramdır!" yalanını söylemeyin, sonra Allâh'a karşı yalan uydurmuş olursunuz!**

(Herhangi bir hususta) **Allâh'a karşı yalan uydurmakta bulunan o kimseler ise, hiç şüphesiz ki felâh bulamayacak** (ve hiçbir isteklerine kavuşamayacak)**lardır.**

117- (Onların bu iftiralardan hedefledikleri kâr, dünyada elde edecekleri) **pek az bir fayda**(yla sınırlı kalacaktır)! **Ama** (âhirette, hakikati idrak edilemeyecek derecede) **pek acı verici büyük bir azap özellikle onlar içindir.**

118- Bu (âyet-i kerîmenin ulaşması)**ndan önce sana anlatmış olduğumuz şeyleri** (evvelki ümmetlere değil de,) **sadece o Yahudi olmuş kimselere haram kılmıştık. Böylece** (tırnaklı hayvanları, iç yağlarını, bağırsaklara yapışan ve kemiğe karışan etleri yasaklayarak) **Biz onlara zulmetmiş olmadık, lâkin onlar ancak kendi nefislerine zulmetmekte bulunmuşlardır.**

119- Sonra şüphesiz senin Rabbin, (câhiliyet devrindeki tarafgirlikler gibi, cinayetlere sevk eden düşüncesizlikler ve Allâh-u Te'âlâ'nın azabına dâir) **bir bilgisizlik yüzünden** (kâfirlik ve günahlar gibi) **kötü şeyleri işlemiş olanlara; işte sana! Sonra da bun**(ca suç)**un ardından tevbe etmiş olanlara ve** (tevbelerinde sebat ederek, amellerini) **düzeltilmiş bulunanlara / düzgün hale girmiş olanlara /, gerçekten de senin Rabbin, on**(ların yapmış olduğu tevbe-i nasûh)**dan sonra elbette** (tevbe edip iman edenleri çokça bağışlayan bir) **Ğafûr'dur;** (kullarına son derece acıdığı için, amellerine mükâfat verecek olan bir) **Rahîm'dir.**

120- Şüphesiz ki İbrâhîm Allâh'a itaat eden ve (bâtıllara yanaşmayıp, haktan ayrılmayarak) **hanîf olan**(, ancak kalabalık bir ümmet fertlerinde ayrı ayrı bulunması düşünülebilecek olan birçok üstün vasıflara sahip olması münâsebetiyle de, tek başına) **bir ümmet / (gidişatına uyulacak ve faydalanmak için peşine gidilecek) bir imam / idi.**

Zaten o, (hiçbir zaman herhangi bir hususta Allâh'a ortak koşan) **müşriklerden olmamıştı!**

121- O'nun nimetlerine şükredici (bir zât idi) ki, O (Allâh-u Te'âlâ) onu (peygamberlik makamına) seçmiş ve kendisini (İslâm dini gibi, izleyicilerini Allâh-u Te'âlâ'ya kavuşturan) dosdoğru bir yola eriştirmişti.

122- ("Sonra gelenler arasında beni iyilikle yâd ettir!" şeklindeki duasına icâbeten) Biz ona dünyada(, peygamberlik, kıymetli zürriyet, hayra harcayacak çok mal, bolluk ve ibadetle geçirilen uzun omür gibi nice) güzel şeyler vermişizdir. ("Beni sâlihler kat!" duasının kabulünün bir eseri olarak da) şüphesiz ki o, âhirette de mutlaka sâlih(lerin en yüksek mertebesinde bulunan peygamber)lerdendir.

123- (Habîbim!) Sonra (İbrâhîm (Aleyhisselâm)a en büyük şerefi bahşetmek üzere) Biz sana: "Hanîf olan İbrahim'in milletine uy (da, yumuşaklık üzere tekrar tekrar deliller ortaya koyma ve herkese anlayacağı dilde konuşma yoluyla insanları tevhid inancına davet et)! O (hiçbir zaman) müşriklerden olmamıştır!" diye vahyettik.

124- Cumartesi (günü avlanma vesâir çalışmalar bırakılıp sadece ibadetle geçirilerek, ona tazim edilmesi) ancak (kendilerine cuma gününde ibadeti emreden peygamberlerine karşı gelip, cumartesi gününü tercih ederek) kendisi hakkında ihtilaf etmiş bulunan o (Yahudi) kimselere farz kılınmıştı. Ama muhakkak ki senin Rabbin, kendisi hakkında ihtilaf etmekte bulunmuş oldukları şeyler hususunda elbette kıyamet günü onlar arasında (adaletli bir şekilde) hüküm verecektir.

125- (Habîbim! Şüpheleri gideren kesin deliller ve insan bünyesinde çok etki yapan dosdoğru sözlerden derlenmiş bir) hikmetle ve (faydalı ibretlerle, ikna edici hitaplar içeren) pek güzel öğüt(ler)le (insanları) Rabbinin yoluna davet et! Ve onlar(ın İnatçıları)la (tartışırken) kendisi en güzel olan o (yumuşak konuşma, en kolay yolu seçme, herkesçe meşhur olan bazı önsözlerle öfkelerini söndürme) yol(uy)la mücâdele et! Muhakkak senin Rabbin, Kendi yolundan sapmış bulunanı hakkıyla bilen ancak O'dur. Hidâyete erenleri hakkıyla bilen de yine Kendisidir! (Dolayısıyla senin vazifen ancak davet ve tebliğdir. Hidâyet ve dalâleti yaratmak ve karşılıklarını vermek ise sana âit değildir.)

126- (Hamza (Radyallâhu anh)ın parça parça edilerek şehit edilmesine son derece üzüлүp, onun her bir parçasına karşılık müşriklerden bir kişiye aynı işkenceyi yapmaya niyetlendiniz ama) eğer ceza verecekseniz, kendisi size yapılmış olan işkencenin misliyle ceza verin. Ama (bunu da yapmayı) sabredebek olursanız, andolsun ki; o (sabırlı davranış), sabredenler için elbette (intikam almaktan) daha iyidir.

127- (Habîbim! Müşriklerin eziyetlerine karşı) sabırlı ol! Zaten senin sabrın ancak Allâh(ın muvaffak kılması, yardım etmesi ve kolaylaştırması) ile (gerçekleşmekte)dir. Onlar(ın inkârların)a karşı tasalanma, kuracakları hilelerden dolayı da hiçbir darlık (ve sıkıntı) içerisinde bulunma!

128- Gerçekten de Allâh(ın yardım ve desteği) o kimselerle beraberdir ki, onlar (kâfirlikten, zalimlikten vesâir günahlardan) hakkıyla sakınmışlardır ve o kimseler ki onlar (kullara acıyarak, suçluyu affederek, amellerinde de Rablerinin rızasını gözeterek) güzel amel işleyicilerdir!

KUR'ÂN'I MECÎD
VE
TEFSİRLİ
MEÂL-İ ÂLÎSÎ

Mahmud Ustaosmanođlu